

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

УДК 821.581-3.09

Д. Альзахрані, аспірант

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ТРАДИЦІЇ ТА НОВАТОРСТВО В ЗОБРАЖЕННІ БОДГІСАТТВИ ГҀУАНЬІНЬ-АВАЛОКІТЕШВАРИ (НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ АЛАЯ "ЦАР ГЕСАР")

*Немудро завжди слідувати велінням власного розуму,
Вони можуть нагадувати гудіння дракона або сміх тигра –
Здійми очі до неба – на ньому Чумацький шлях...
Я кажу тобі, усвідомлення та обізнаність прийдуть із часом.
Ворожильні вірші Гуаньїнь. Вірш 53*

У статті детально проаналізований образ бодгісаттви Гуаньїнь у світовій культурі та літературі, визначені джерела його походження та історія розвитку. На прикладі китайських літературних творів різних епох розглянуто тлумачення Гуаньїнь у літературі, а також виявлено традиційні та новаторські особливості зображення цього образу Алая у романі "Цар Гесар".

Ключові слова: Гуаньїнь, Авалокітешвара, бодгісаттва, Алай, Гесар, Тибет

Актуальність цього дослідження зумовлена необхідністю проаналізувати особливості зображення буддійської бодгісаттви Гуаньїнь у романі Алая "Цар Гесар", а також зіставити його з традиційним тлумаченням Гуаньїнь у літературі, виявити традиційні та новаторські характеристики бодгісаттви в романі Алая. **Об'єктом** дослідження є образ Гуаньїнь у романі Алая "Цар Гесар", **предметом** – особливості зображення бодгісаттви Гуаньїнь у романі.

Гуаньїнь вже тисячі років викликає інтерес та обожнювання мільйонів китайців, вона є однією з найбільш шанованих та улюблених бодгісаттв у народі. Іконографічні зображення та статуї Гуаньїнь можна побачити в буддійських храмах, оскільки ця бодгісаттва належить до буддійського пантеону святих, однак вона також глибоко шанована в даосизмі. Її образ присутній всюди в китайському світі. Це дванадцятиметрова дерев'яна статуя в Цюаньчжоу, в провінції Фуцзянь; статуя перед входом нового пологового будинку в Гуанчжоу, в провінції Гуандун; маленька фігурка на дзеркалі заднього виду в таксі; чи найулюбленіша статуетка на домашньому вітарі" [8].

Історія бодгісаттви Гуаньїнь досить давня. Маючи індійське походження, її образ, як і образи багатьох представників індійського пантеону, зазнав декількох трансформацій під час становлення буддизму в Китаї. Гуаньїнь в індійській традиції носить ім'я Авалокітешвара. Цей образ пройшов певну китаїзацію, релігійну натуралізацію, що дозволило йому стати ближчим до китайського народу. "Напівголені буддійські бодгісаттви були одягнені в більш пристойний одяг і втратили аскетичну худорлявість, риси їхніх облич наблизилися до китайських стандартів" [5, с. 235].

Первинно Гуаньїнь прийшла в Китай у чоловічому образі, про що свідчать її ранні зображення. Існує ряд факторів, які вплинули на те, що Гуаньїнь перетворилася з чоловіка на жінку та саме в такому вигляді прижилася в Китаї. Слід зазначити, що за індійською традицією, Авалокітешвара міг приймати різноманітні форми, серед яких була й жіноча подoba, проте цей образ не сприймався в якості його головного втілення. Також важливо те, що китайський міфологічний пантеон не був суто патріархальним, він складався як із чоловічих, так і з жіночих образів, а також містив напівлюдей і напівтварин. Яскравим прикладом є богиня Нюй Ва (女媧) та легендарний імператор Фу Сі (伏羲), які були представлені жіночим і чоловічим образами відповідно.

Серед китайських міфологічних персонажів культовим є також образ богині Сі Ван Му (西王母), Володарки заходу, який теж є жіночим. Таким чином, у самому образі Авалокітешвара була закладена можливість втілення в жіночій подобі, а на теренах Китаю були сприятливі умови для вкорінення саме жіночого образу бодгісаттви. Більш того, в Китаї Гуаньїнь значно шанована за властивості дарувати дітей, бути покровителькою жінок, немовлят і материнства. Ці функції типові для жіночого пантеону божеств, що сприяло переходу образу бодгісаттви з чоловічого в жіночий.

Бодгісаттва Гуаньїнь відрізняється різноманітністю своїх можливостей. Це виявлялося в тому, що їй приписувалася чисельна кількість функцій, серед яких основними були милосердя та співчуття, однак вона також виступала покровителькою жінок, материнства, моряків, могла викликати дощ під час посухи, супроводжувала душі померлих у потойбічний світ. Функції бодгісаттви Гуаньїнь (Авалокітешвара) в "Лотосовій Сутрі" ("妙法莲华经") описані наступним чином: "якщо хтось, кого віднесе повінь, вимовить його ім'я, той одразу потрапить на мілину... Якщо хтось, ризикуючи загинути від меча, вимовить його ім'я, то меч розколеться навпіл. Якщо хтось, переслідуваний демонами, вимовить його ім'я, він стане невидимим... Якщо жінка, яка бажає народити сина, поклоняється та звертає свої молитви до нього, то в неї народиться син, шляхетний і мудрий; якщо ж вона забажає дівчинку, то та народиться слухняна та красива" [8]. Бодгісаттва виступає захисником та покровителем тих, хто опинився в скрутному становищі та благає про допомогу.

Ім'я Гуаньїнь (кит. 观音 – той/та, хто чує звуки, тобто той/та, хто дослухається до людських молитов і чує прохання про допомогу) – це похідна форма імені Гуаньшійнь (кит. 观世音 – той/та, хто чує звуки світу). Саме так у 406 році Кумараджива переклав її санскриту на китайську мову ім'я індійського бодгісаттви Авалокітешвара. Однак у середині VII століття під час правління імператора Лі Шіміна (李世民), відомого як Тай-цзун (太宗), на ієрогліфи, що входили до складу імені імператора, було накладено табу. Це означало, що жоден із трьох ієрогліфів не міг використовуватися в будь-яких інших іменах, включаючи імена буддійських святих. Порушення цього табу каралося смертю [8]. Таким чином, бодгісаттва Гуаньшійнь втратила ієрогліф "ши" зі свого імені, перетворившись на Гуаньїнь.

Роль бодгісаттви Гуаньїнь у Тибеті важко недооцінити. Прийшовши з Індії, бодгісаттва здійснила грандіозний вплив на світобачення та культуру тибетців. Її образ став сакральним та був залучений до основних антропологічних мотивів тибетської міфології, а також став прообразом правителів Тибету та його духовних лідерів.

За однією з версій, тибетці пояснюють власне походження союзом мавпи, подобу якої прийняв сам Авалокітешвара (за іншими версіями – його учень), та гірської демоніци [4, с. 19; 3, с. 11]. І сьогодні тибетці зберігають особливості своїх прабатьків у зовнішності та характері. Після союзу бодгісаттви та демоніци їхні нащадки розмножилися настільки, що їм не вистачало їстівних запасів, якими їх могли забезпечити неродючі тибетські землі. Коли мавпи почали страждати від голоду, Авалокітешвара кинув на землю зерна пшениці, ячменю та кукурудзи, врожай яких врятував їх від смерті. Ці злаки й сьогодні є ключовими в національній кухні тибетців, зокрема з ячмінної муки виготовляють традиційну тибетську страву, цзамбу. Отже появу цих життєво важливих культур також приписують бодгісаттві Авалокітешварі.

Образ Авалокітешвари займає важливу позицію в духовному житті тибетського народу. На сьогоднішній день Далай-лами, духовні наставники Тибету, вважаються переродженням або земним втіленням самого Авалокітешвари [10]. Ця лінія реінкарнацій має давню історію, "кожен Далай-лама – переродження свого попередника, а не безпосередньо Авалокітешвари" [3, с. 119]. Таким чином, виходить, що духовні лідери сучасного Тибету мають одну відправну точку, одне джерело – бодгісаттву милосердя, а "його [Авалокітешварі] прояв у Далай-ламах можна порівняти з відображенням сонця в краплинах води" [3, с. 119]. Не лише Далай-лами, а й давні правителі Тибету вважаються земними втіленнями Авалокітешвари. Зокрема, таким був цар Сронцангамбо, який, за легендою, приніс буддизм у життя тибетців [4, с. 62]. Його китайська та непальська дружини були втіленнями жіночих іпостасей Авалокітешвари: Білої (китайська) та Блакитної (непальська) Тари [4, с. 38].

Той факт, що тибетці бачать у духовних лідерах нації та давніх правителів країни втілення бодгісаттви милосердя та співчуття, є безперечним доказом величезної ролі Авалокітешвари в їхніх історії, суспільстві та менталітеті.

Розглянемо образ бодгісаттви Гуаньїнь (Авалокітешвари) в китайській літературі, який оспіваний не лише в релігійних текстах, а й відображений у ряді китайських літературних творів різних часів. Сміслові насичення цього образу досить різноманітні: в деяких творах він змальований у класичній, типовій для релігійного тлумачення іпостасі, в інших набуває новаторських авторських рис. Зазначимо, що в китайській літературі образ бодгісаттви милосердя та співчуття носить ім'я Гуаньїнь.

Бодгісаттва Гуаньїнь є персонажем фантастичного паломницького роману У Чен'єня (吳承恩) "Подорож на захід" (《西游记》). В основі її образу – релігійне підґрунтя, оскільки саме вона відправляє монаха Сюаньцзана (玄奘) в подорож за буддистськими сутрами, які він має привезти в Китай. За допомогою священних текстів буддизму має укріпитися на теренах країни. Бодгісаттва відіграє в цьому процесі величезну роль: допомагає паломникам на шляху до Індії, вступає в битви з чудовиськами та небезпечними створіннями. В романі "Подорож на захід" образ Гуаньїнь розкривається за допомогою двох головних особливостей бодгісаттви. По-перше, це її значення для буддизму. Вона намагається зробити релігію зрозумілішою та доступнішою для бі-

льшого кола прихильників, коли відправляє паломників за священними текстами. По-друге, саме до неї звертаються герої, благаючи про допомогу та заступництво. Ці дві якості є типовими для образу Гуаньїнь у релігійних текстах буддизму.

Цікавою для аналізу образу бодгісаттви також є міська повість хуабень (话本) "Нефритова Гуаньїнь" ("碾玉观音") епохи Сун. Тут можливе тлумачення Гуаньїнь як символу, оскільки її немає серед дійових осіб, але сюжет пронизаний присутністю нефритової статуетки бодгісаттви. Головними персонажами повісті є служниця князя Сю Сю (秀秀) та майстер різьби по каменю Цуй Нін (崔宁). Князь хоче вирізьбити з нефриту подарунок імператорові, проте, оскільки форма нефриту не ідеально рівна, майстрам непросто підібрати предмет, який можна було б вирізьбити з такого каменя. Після того, як ідея створення винних кубків та статуетки махакалла були відкинута, Цуй Нін запропонував вирізьбити бодгісаттву Гуаньїнь. "Те, що цей нефрит загострений зверху та округлий знизу, – дуже погано. Він згодиться лише для того, щоб вирізьбити Гуаньїнь" [6]. Чи те, що Цуй Нін запропонував вирізьбити Гуаньїнь із каменя, який не згодиться ані для винних кубків, ані для махакалла, чи сам факт його роботи над статуеткою – щось стало початком нещастя Цуй Ніна та Сю Сю. Через втечу князь їх жорстоко покарав. Сю Сю страчено, а Цуй Ніна вислано зі столиці. Однак пізніше до Цуй Ніна приходять дух його померлої дружини та її батьків, і врешті-решт дух Сю Сю вбиває його. За трактатом Луо Є (罗烨) хуабень "Нефритова Гуаньїнь" належить до підвиду янь-фен (烟粉). Такі хуабені присвячені жінкам-тіням, перевертням і найчастіше мають трагічний кінець. Хоча образ Гуаньїнь і не функціонує в повісті як дійова особа, він все рівно оточений містикою, перевертнями та трагізмом, що є нетиповим для богині милосердя та співпереживання, яка зазвичай приходиться на допомогу героям, тим самим рятує їх від загибелі. В хуабені ж статуетка, навпаки, пов'язана з покаранням та смертю.

Розглянемо образ бодгісаттви Гуаньїнь у сучасній китайській літературі. Прикладом може послужити оповідання Цзя Пінва (贾平凹) "Небесний пес" ("天狗"). У творі підручний майстра на ім'я Тяньгоу (天狗) порівнює з бодгісаттвою дружину свого вчителя, в яку таємно закоханий. Це порівняння вдале для двох аспектів її особистості. По-перше, він називає її бодгісаттвою та місяцем через її зовнішню красу. По-друге, прекрасним є її внутрішній світ, який гідний порівняння з наймилосерднішою та найбільш благочинною бодгісаттвою. Вона розмірковує про щастя Тяньгоу, сторонньої людини, в скрутні часи для своєї родини, звинувачує себе та чоловіка в нещастях парубка. Коли чоловік "бодгісаттви" Лі Чжен стає калікою, вона з усіх сил намагається підбадьорити його, робить йому лікувальний масаж. Характер її м'який та поступливий, навіть коли Лі Чжен впертий та норовливий. Цзя Пінва використовує зіставлення героїні з бодгісаттвою, щоб більш яскраво описати її зовнішню та внутрішню красу, наблизити до жіночого ідеалу, який втілює бодгісаттва Гуаньїнь.

Яскравим прикладом твору сучасної китайської літератури, в якому розкривається образ Гуаньїнь, є оповідання "М'янмарський нефрит" ("缅甸玉") китайської авторки Сюй Сяобін (徐小斌). Як і в "Нефритовій Гуаньїнь", в цьому оповіданні з'являється нефритова статуетка бодгісаттви як сакральний амулет роду та цінна річ для головної героїні А-Юнь (阿韵) [2]. У цьому оповіданні статуетка виступає священною коштовністю, реліквією, що втрачена та яку всіма силами намагаються

повернути. Статуетка втілює берегиню роду, є запорукою його добробуту та процвітання. Така роль співпадає з образом бодгісаттви Гуаньїнь, яку молять про допомогу та яка рятує від бід і нещастя.

Повернемося до роману Алая (阿来) "Цар Гесар" ("格萨尔王"). Бодгісаттва Гуаньїнь не виступає в якості головного персонажу, однак цей образ відіграє надзвичайну роль, оскільки пов'язує між собою дві головні сюжетні лінії (життя пастуха Джікмеда (晋美) та царя Гесара (格萨尔)). Образ бодгісаттви в романі має певні класичні риси, однак Алай запропонував новаторське бачення Гуаньїнь.

Бодгісаттва милосердя в романі "Цар Гесар" втілений у чоловічому образі, тому використання чоловічого роду для аналізу цього персонажу буде більш доречним. Є декілька факторів, через які бодгісаттва набув чоловічих рис. По-перше, трансформація первинно чоловічого образу в жіночий у Китаї сталася значною мірою через набуття бодгісаттвою властивостей суто жіночих божеств, зокрема це допомога при народженні дитини, охорона немовлят і матерів. У романі "Цар Гесар" Гуаньїнь є заступником і радником самого Гесара, він допомагає йому порадами з будівництва храмів, вибору вчинків, заступництва рідних перед владикою потойбічного світу Ямою, тому "жіночі" функції Гуаньїнь у романі відсутні. По-друге, життя та правління царя Гесара в романі відносяться приблизно до 7 століття, тоді як бодгісаттва Гуаньїнь набуває жіночих рис у Китаї не раніше середини 9 століття [8]. Таким чином, у 7 столітті бодгісаттва Гуаньїнь все ще шанується китайцями в подібні до чоловіка, тому відтворення бодгісаттви Алаєм в образі чоловіка надає роману більшої історичної достовірності.

Зовнішність Гуаньїнь у романі зображена досить традиційною для цього бодгісаттви. З першої згадки в тексті читач впізнає цей образ за типовими рисами, зокрема його поява супроводжується рядом божественних символів, таких як кольорові хмари, квіти лотоса, божественне світло. Бодгісаттва володіє магичними здібностями, раптово з'являється та зникає, перетворює одні предмети на інші, вміє літати.

菩萨笑着挥挥手，就见虚空之蓝成了水波之蓝，荡漾的涟漪间，一朵朵硕大的莲花浮现，直开到他的脚前。 [9, с. 11]

Посміхаючись, бодгісаттва помахав рукою та раптом перетворив блакить небесної порожнечі на блакить води, в хвилях якої один за одним з'явилися величезні лотоси та стежкою простягнулися до самих його ніг.

菩萨说完，转过身去，踩一朵朵分红祥云飘然进了天庭高大的阙门。 [9, с. 11]

Бодгісаттва закінчив свою промову, розвернувся, ступив на рожеву благодатну хмаринку та увійшов у небесні ворота.

У більшості сцен роману, в яких бере участь Гуаньїнь, він має привітний вигляд, його обличчя усміхнене, тон м'який, він мовить до інших героїв лагідно, привітно, з усмішкою, співчуває їм. Ці особливості також є характерними для бодгісаттви в буддизмі.

菩萨温声抚慰：“难为你了，那些邪魔外道也真是难缠。” [9, с. 11]

Бодгісаттва лагідно промовив: "Бідолашний, ці злі духи тебе зовсім знесли".

Окрім традиційних рис бодгісаттви Гуаньїнь, Алай насичує цей образ рядом нетипових особливостей. Зокрема, його зображення виходить за межі опису лише божественної сутності, відбувається певне "олюднення" персонажу. Контакт інших героїв з ним не є односто-

роннім, бодгісаттва виступає не тільки об'єктом людських поклоніння, моління і прохань. Він з легкістю вступає з ними в контакт, дає поради, жаліє, співчуває.

Після вигнання Гесара та його матері з рідного поселення, бодгісаттва являється вождю племені. Гуаньїнь повідомляє старійшині, що Гесар і є той самий герой, який був посланий небесами на допомогу його народові. Він дає поради, як слід чинити далі, виступає наставником у складний час для цих людей. Слід зазначити, що бодгісаттва Гуаньїнь приходить за власним бажанням, а не відповідає на моління старійшини, що є досить нетиповим, оскільки Гуаньїнь – це передусім той/та, хто дослухається до людських молитов, чує прохання про допомогу.

天神确实派了菩萨顺着强光从天上降下来。他就是那个叫做观世音的菩萨。菩萨说：“上天已经派给了你们一个王。他已经来到你们中间，可是你们又背弃了他。现在，整个岭部落都要离开故地去追随于他！”然后，菩萨就随着强光一道消失了。

老总管对着天空喊：“我可以把这旨意告诉他们吗？”

“人们自己觉悟！” [9, с. 65]

Насправді небо відправило бодгісаттву, поява якої супроводжувалася променем яскравого світла. Це був бодгісаттва Гуаньїнь. Він промовив: "Небо вже послало вам царя. Він був серед вас, однак ви прогнали його. Тепер усі племена країни Лінг мають залишити свої рідні землі та вирушити за ним!" Потім бодгісаттва зник разом із променем світла.

Старий вождь проголосив, звертаючись до неба: "Чи можу я повідомити їм?"

"Люди самі мають зрозуміти!"

Близькість до простих людей і надзвичайна олюдненість образу бодгісаттви втілені в його діалозі з пастухом Джікмедом. Його репліки до Джікмеда схожі на дружню бесіду, розповідь про свої враження, вподобання та переживання. Гуаньїнь повідомляє, що йому не подобається у власних храмах, і він туди не приходять, хоча їхнє пряме призначення – збирати прихильників бодгісаттви для молитов та поклоніння.

菩萨说：“跟着我那么远，你为什么不说话？”

晋美听见了自己嗫嚅的声音：“菩萨的本相跟庙里的塑像不一样。”

“我听说就是塑像也各不同。”

“听说？菩萨你不到庙里去吗？”

“庙里？烟熏火燎的，我去干吗？” [9, с. 82]

Бодгісаттва мовив: "Ти так довго мене наздоганяє, чому ж мовчиш?"

Джікмед почув свій невпевнений голос: "У реальності бодгісаттва не схожий на статую в храмі."

"Я чув, що ці статуї одна на одну не схожі!"

"Чув? Хіба бодгісаттва не буває в храмах?"

"У храмах? Там так спекотно та накурено, що мені там робити?"

Діалог бодгісаттви та Джікмеда ставить фінальний акцент в описі сутності божественного персонажу, а саме підкреслює його близькість за характером до звичайної людини з власними вподобаннями та волею чинити на свій розсуд. Звертаючи свої молитви в храмі до бодгісаттви Гуаньїнь, люди просять його милості, однак вони й не здогадуються, що чад від пахоців лише відлякує бодгісаттву.

Цікавим для аналізу є діалог царя Гесара та Гуаньїнь. Бодгісаттва з'являється перед ним, сидячи на квітці лотоса в промені світла, каже, що Гесар пролив забагато крові та, вбиваючи демонів, відчуває радість, якої він має позбутися.

我知道，我不是说你不该杀死它们，但你不该杀得如此兴趣，像商人见金子一样喜欢！ [9, с. 79]

Я знаю, я не кажу, що ти не повинен вбивати їх [демонів], проте ти не маєш це робити із завзяттям купця, який побачив золото.

Диалог Гесара та Гуаньїнь схожий на поради духовного наставника його учневі. Хоча Гесар і був посланий на землю, щоб позбавити країну Лінг від демонів, він має приборкати свою жорстокість. Гуаньїнь пропагує буддистські цінності, серед яких важливе місце надається милосердю та співчуттю. Цікавим моментом є те, що Гесар не впізнає Гуаньїнь. Бодгісаттва для нього абсолютно невідома постать, оскільки за часів його місії в країні Лінг буддизм лише пускає перші паростки та ще не має численних прихильників. Бодгісаттва розказує, що були певні спроби залучити місцевих людей до буддизму, але вони виявилися марними. Бодгісаттва доручає Гесару надзвичайно важливе завдання – побудувати перший храм для монахів. Тим самим будуть зроблені перші кроки в укріпленні позицій буддизму в Тибеті. У більшості літературних творів, які зображують Гуаньїнь як дійового персонажа та представника буддистського вчення, бодгісаттва є похідною буддизму, однак у "Царі Гесарі" він є першопричиною появи буддизму в країні Лінг.

Слід зазначити, що в якості імені бодгісаттви автор використовує китайські ієрогліфи 观世音 (Guān shì yīn), що відповідає імені бодгісаттви милосердя Гуаньїнь до цензури власних назв під час правління імператора Тай-цзуна (太宗), про яке йшлося раніше в дослідженні. Однак більш правильним буде український переклад імені бодгісаттви як Авалокітешвара, а не Гуаньїнь, оскільки це відповідає тибетській традиції та є первинним варіантом імені бодгісаттви милосердя на санскриті. У зв'язку з авторською інтерпретацією цього образу, яка відрізняється від класичної характеристики Гуаньїнь, переклад імені бодгісаттви як Авалокітешвара слід вважати більш коректним.

Д. Альзахрани, аспирант
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев

ТРАДИЦИИ И НОВАТОРСТВО В ИЗОБРАЖЕНИИ БОДХИСАТТВЫ ГУАНЬИНЫ-АВАЛОКИТЕШВАРЫ (НА ПРИМЕРЕ РОМАНА АЛАЯ "ЦАРЬ ГЕСАР")

В статье подробно проанализирован образ бодхисаттвы Гуаньинь в мировой культуре и литературе, определены источники его происхождения и история развития. На примере китайских литературных произведений разных эпох рассмотрено толкование Гуаньинь в литературе, а также выделены традиционные и новаторские особенности изображения этого образа Алаем в романе "Царь Гесар".

Ключевые слова: Гуаньинь, Авалокитешвара, бодхисаттва, Алай, Гесар, Тибет

D. Alzahrani, postgraduate student
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

TRADITION AND INNOVATION IN DESCRIBING BODHISATTVA GUANYIN-AVALOKITESHVARA (BASED ON THE MATERIAL OF ALAI'S NOVEL 'KING GESAR')

This article analyses the character of Guanyin bodhisattva in global culture and literature, determines its origin and evolution. Based on the Chinese literary works of different epochs this research focuses on Guanyin's meaning in literature, traditional and innovative features in describing this character by Alai in his novel 'King Gesar'.

Tags: Guanyin, Avalokiteshvara, bodhisattva, Alai, Gesar, Tibet

Висновки. Образ бодгісаттви Гуаньїнь-Авалокітешвари в романі Алая "Цар Гесар" увібрав як традиційні, так і новаторські риси. В основу образу покладений класичний прототип бодгісаттви, показані типові для Гуаньїнь магічні здібності, привітний вираз обличчя, м'який тон та оточення божественними символами. Алай зображує бодгісаттву чоловіком, що відповідає тибетським традиціям і надає роману більшої історичної вірогідності. Бодгісаттва також тісно пов'язаний із буддистськими цінностями та укріпленням позицій буддизму на території країни Лінг. Серед новаторських особливостей, якими автор наділив бодгісаттву, варто зазначити надзвичайну наближеність образу до характеру простої людини. Він готовий вести дружню бесіду, ділитися враженнями, розповідати про власні вподобання. Він не очікує благоговійного трепету від інших персонажів. Хоча в романі Алай використовує ієрогліфи 观世音 (Guān shì yīn), що відповідає українському імені Гуаньїнь, більш коректно буде перекласти ім'я як Авалокітешвара.

Список використаних джерел:

1. Васильев Л.С. Культы, религии, традиции в Китае. – М.: Издательская фирма "Восточная литература" РАН, 2001.
2. Ісаєва Н.С. Образ "сучасної відьми" в китайському етнокультурному контексті прози Сюй Сяобін (на матеріалі оповідання "М'янмарський нефрит") // Літературознавчі студії. – 2015. – Вип. 43 (частина 1). – с. 245–253.
3. Кузьмин С.Л. Скрытый Тибет. История независимости и оккупации. – СПб.: издание А.Терентьева, 2010.
4. Кычанов Е.И., Савицкий Л.С. Люди и боги страны снегов. – М.: Наука, 1975.
5. Малявин В.В. Китайская цивилизация. – М.: Издательство Апрель, 2000.
6. Нефритовая Гуаньинь. Новеллы и повести эпохи Сун. – М.: Художественная литература, 1972.
7. У Чен-эн. Путешествие на запад в 3 т. – М, 1959.
8. Palmer M., Ramsay J., Man-Ho Kwok. The Kuan Yin chronicles. – Charlottesville, Hampton Roads Publishing Company, 2009.
9. 阿来. 格萨尔王 — 重庆: 重庆出版社, 2015.
10. Official website of his holiness the 14th Dalai Lama of Tibet [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dalailama.com/biography/significance>.

Надійшла до редколегії 07.09.16